

Камінська М.Б., к.е.н., доцент
*Житомирський національний агроекологічний
університет м. Житомир*

СИСТЕМА ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ

Сучасний етап економічного розвитку України характеризується створенням власної економіки ринкового спрямування. Ефективним ринковим перетворенням мають відповідати економічні важелі управління, адекватні механізмам ринкових перетворень. Серед них визначальним є податковий контроль, який забезпечує формування бюджетів держави. Саме цим зумовлена актуальність дослідження даного питання.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності системи податкового контролю як обов'язкового елементу будь-якої галузі державного управління у тому числі податкової системи.

Податковий контроль доцільно розглядати як одну з функцій державного управління податковою системою. Вади у податковій системі та велика кількість правопорушень у сфері оподаткування становлять істотну загрозу економічній і загалом національній безпеці держави. Тому роль функції контролювання в управлінні податковою системою держави особливо зростає. Необхідною є робота, спрямована на усунення недоліків податкової системи, ведення ефективної податкової політики та дотримання суб'єктами податкових норм. Податковий контроль, що спрямований на виявлення правопорушень та протидію їм, набуває особливого загальнодержавного значення через певну систему контролю.

Система податкового контролю — це система заходів, що вживаються контролюючими органами з метою контролю правильності нарахування, повноти і своєчасності сплати податків і зборів, а також дотримання законодавства з питань регулювання обігу готівки, проведення розрахункових та касових операцій, патентування, ліцензування та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого покладено на контролюючі органи.

Податковому контролю, як різновиду державного контролю, характерна наявність всіх суттєвих властивостей останнього. В той же час, йому властиві деякі специфічні риси, які полягають в особливостях його об'єкта та предмета, суб'єктів контролю та підконтрольних осіб, функцій та завдань, а також видів та способів.

Суб'єктами податкового контролю виступають державні органи спеціальної компетенції. В повному об'ємі здійснювати податковий контроль вправі органи державної податкової служби. Окремими контрольними повноваженнями в сфері оподаткування наділені також митні органи. Підконтрольними суб'єктами є будь-які юридичні особи, їх філії, відділення, інші відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, а також фізичні особи, які беруть участь у податкових правовідносинах в якості платників податків чи осіб, що сприяють сплаті податків (податкових агентів, банків).

Об'єктом податкового контролю є фінансово-господарська діяльність вказаних осіб, предметом — бухгалтерські книги, звіти, плани, рахунки, декларації, накладні та інші документи пов'язані з обчисленням та сплатою податків та зборів до бюджетів всіх рівнів.

Перелік документів, що так чи інакше пов'язані з оподаткуванням є надзвичайно широким. До них відносяться різного роду накази керівників та звіти працівників, цивільно-правові та трудові договори, установчі документи, банківські виписки та інші.

До основних функцій податкового контролю можна віднести наступні: облікову — забезпечує облік платників податків, предметів оподаткування, належних платежів бюджетам і цільовим державним фондам; профілактичну —

забезпечує припинення та профілактику правопорушень в податковій сфері; інформаційну – слугує джерелом інформації для прийняття управлінських рішень; мобілізуючу – за підсумками податкового контролю дозволяє збільшити надходження коштів до бюджетів та цільових державних фондів.

Принципами податкового контролю є: законність; превентивність; всезагальність, повнота та єдність податкового контролю; плановірність (регулярність, систематичність); об'єктивність, обґрунтованість та достовірність результатів; пріоритет захисту прав та інтересів платників податків; дотримання податкової таємниці; недопущення спричинення неправомірної шкоди; документальна фіксація результатів податкового контролю та інші.

Податковий контроль як елемент управління вирішує декілька завдань: по-перше, це контроль за фінансовою та господарською діяльністю суб'єктів у зв'язку з оподаткуванням; по-друге, це регламентована нормами права діяльність владних та зобов'язаних осіб, пов'язана з формуванням публічних грошових коштів за рахунок надходжень від податків та зборів; по-третє, це засіб забезпечення законності у сфері оподаткування. При реалізації завдань податкового контролю, на їх основі формуються напрямки системи податкового контролю, під якими розуміють відносно відокремлені сфери контрольної діяльності, що охоплюють однорідні за своїм змістом дії платників податків та інших зобов'язаних осіб по виконанню покладених на них обов'язків в сфері оподаткування [1].

Виділяють наступні напрямки системи податкового контролю: облік організацій та фізичних осіб; податковий контроль за своєчасністю сплати податків та зборів; податковий контроль за правильністю обчислення та повнотою сплати, належним обліком; податковий контроль за законністю використання податкових пільг; податковий контроль за своєчасністю та правильністю утримання сум податків податковими агентами; податковий контроль за відповідністю значних видатків фізичних осіб їх доходам; податковий контроль за своєчасним перерахуванням податкових платежів і виконання платіжних доручень та інкасових доручень; податковий контроль за правомірністю відшкодування сум непрямих податків з бюджету; організація та контроль за дотриманням податкових режимів.

Під способом податкового контролю розуміється зовнішнє вираження практичної реалізації контрольної діяльності контролюючих органів. Податковий кодекс України у статті 62 встановлює наступні способи здійснення податкового контролю [2]: ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів державної податкової служби; перевірки та звірки.

Зміни податкового законодавства мають доволі позитивний вплив на стан податкового контролю в Україні. Це зумовлено, насамперед, чітким регламентуванням концептуальних положень податкового контролю. За умови подальшої стабільності законодавства, чіткого дотримання норм як представниками підконтрольної системи, так і контролюючої, ефективної

політики у сфері податкового навантаження, такі принципи податкового контролю здатні забезпечити досягнення цілей держави та прозорість податкової політики. А це дасть змогу забезпечити вищий рівень економічної та національної безпеки в державі. Податковий контроль охоплює всю систему оподаткування, здійснюється в розрізі окремих податків, груп платників податків, територій, пронизує економіку по вертикалі та горизонталі, засіб забезпечення законності у сфері оподаткування, забезпечує дотримання правил бухгалтерського обліку та звітності, податкового законодавства

Отже, система податкового контролю є сукупністю таких взаємопов'язаних, взаємодіючих елементів, як суб'єкт, об'єкт, предмет податкового контролю, а також процес податкового контролювання, які складаються у цілісне утворення з метою реалізації податкового контролювання як функції державного управління.

Список використаної літератури:

1. Онищенко В.А. Податковий контроль: Основи організації. Навчальний посібник. – К. Ред.журн. “Вісник податкової служби України”; 2002. –432 с.
2. Сайт ДПІА України <http://www.sta.gov.ua/>
3. <http://www.ligazakon.ua/cgi-bin/hws/main.cgi?nreg=z0056-99/>